

'jo ressono, instrucció de viva veu', que per la seva banda es derivà de ἤχος 'so', 'eco'. □ 1.ª doc.: 1695, Lacav.

Altres derivats savis de *κατηχέω*: *catequista* [1803, Belv.], gr. hellenístic *κατηχιστής*; *catequístic* [1803, Belv.]; *catequitzar* [id.]. *Catequesi*. *Catecumen* [*catacumeno*, 1640, DTo.], del ll. tardà *catechumēnus*, gr. *κατηχούμενος*, participi passiu de *κατηχέω*; *catecumenat*; d'ací es pogué formar un derivat **catecumenar* 'sermonar, fer discursos', alterat, però, en JRoig en *catecumenar* que deu ser una alteració per etim. pop. *fer cata e mina* 'fer provatures amagades', identificat humorísticament pel poble amb aquell derivat savi (donant a entendre que certes prèdiques d'aparença molt religiosa no són més que exploracions hàbils): una dama molt diserta i coratjosa, després de parir, es passà hores corrent per una església amb les seves prèdiques: «abdós anant / e passejant, / cercant la sgleya, / per lo que hi veyia / metém en noves, / contres e proves, / bé cortesana: / mostrant-se sana, / *catecuminant* / e batejant, / de peus s'estech, / cert may se sech; / aquella nit / lo fill parit / mateix havia» (*Spill*, v. 3853). Cf. CONTAMINAR?

Catecumen, V. *catecisme* Càtedra, *catedral*, *cate-²⁵*
dràtic, V. *cadira*

CATEGORIA, pres del gr. *κατηγορία* (comp. ll. *categoria*) 'acusació', 'qualitat que s'atribueix a un objecte', derivat de *κατηγορος* 'acusador' i, aquest, d'*ἀγορεύω* 'parlo'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

DERIV.: *Catègòric* [1803, Belv.], ll. *catégoricus*, pres del gr. *κατηγορικὸς* 'referent a una acusació', 'afirmatiu'.

Cateifa, V. *caterva* *Catecuminar*, V. *catecisme* *Catenis*, -iz, V. DCEC (ALCATENES) *Catequesi*, *catequista*, *catequístic*, *catequitzar*, V. *catecisme* *Cateral*, V. *catava* (nota)

CATERVA, pres del ll. *caterva* 'batalló', 'multitud'. □ 1.ª doc.: 1695, Lacav.

N'hi ha diverses variants alterades per contaminacions, com la mall. *cateifa*, usada repetidament en rondalles de Mn. Alcover: «més afuat que una *cateifa* de dimonis boiets» (*Rond.* iv, iv, 140), «una *cateifa* d'alhots: tot un esbart d'alhotea» (*Cont.*, 530); en canvi el mateix Alcover escrivia que era una forma de Palma, i que a Manacor i altres pobles deien *catefa* (*BDLC* iv, 388). En una nota meritòria només per la seva erudició (*LexikK*, 37, p. 48), Spitzer s'hi féu un bell embolic, assegurant que era una mera evolució fonètica de *caterva* (fundant-se en coses com Lleida que feia venir d'evolució fonètica d'ILERDA!). En contrast, Steiger (*VRom.* i, 213) digué que *cateifa* no té res a veure amb *caterva*. És ben segur que un anava tan equivocacat com l'altre, i que *AlcM*, en suggerir que hi pot haver encreuament amb l'ar. *táifa* «partie, portion; troupe bande» (clàssic; «millice», Dozy II, 69b) té molta raó (és el mot que a Espanya serví per

denominar els regnes de taifes); cf. tanmateix la nota que poso a CATIFA. Hi hagué diverses formes de compromís entre els dos mots: Tomàs Aguiló emprava *caterfa*, que és també la forma usada en el Maestrat («estol nombrós de gent revoltosa i esp. dels xics malfatans», Ga. Girona, p. 144); *catefa* es diu també a Menorca (Moll, *Ciutadella*, Misc. Alcover). En dialectes portuguesos *catréfa*, tant a l'Alentejo ('caterva': *uma catréfa d'eles*, a Alandroal, *RLus.* iv, 60) com en el Nord (*catrefa* i *caterma* als Arcòs de Valdevez, ibid. xxxi, 294). En un article d'Odeutschmann «*Caterva und feramen*» (*VKR* XIII, quad. 2) es trobaran encara dades útils. És falsa la pronúncia amb *e* oberba que dona *AlcM* per a totes les variants locals d'aquest mot: contra el que afirma, es diu *katérba* amb *e* tancada, a Barcelona i català central, i si no m'enganyo a la major part del domini lingüístic (-*érvā*) deu ser una pronúncia balear).

DERIV.: *Catèrvola*.

CATET, 'costat curt del triangle rectangle', ll. *catētus*, pres del gr. *κάθετος* 'perpendicular', derivat de *καθίημι* 'deixo caure' i, aquest, de *ἔημι* 'envio, tiro'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta* (*cateto*).

CPR.: *Catèdmetre*, perquè mesura en sentit perpendicular. Altre derivat de *καθίημι* és el gr. *καθετήρ* 'sonda de cirurgia', d'on *catèter*; *cateteritzar* («*isar* introduir una sonda en la bufeta», 1868, *SLitCosta*); *cateterisme*.

CATIFA, 'teixit amb què es cobreix el sòl de les habitacions', de l'ar. *qatifa* 'teixit de vellut', 'tapís', 'abric de persona o de llit', 'catifa'. □ 1.ª doc.: 1388.

El *DAG.* en dóna moltíssims testimonis documentals, des de 1399. En àrab *qatifa* ja figura en el nostre *RMa.* com a «lodex», o sigui 'flassada, manta', i en *PAlc.* com a «alfombra», i el mot, com a nom de diversos teixits, tapissos i flassades, ja figura en autors àrabs clàssics i molt anteriors, des de c. 800 (Ibn Hišem, etc.); veg. Dozy, *Vêtements*, 232, *Suppl.* II, 376a-b; no és de creure que aquest nom vingui del d'un port del Golf Pèrsic dit *Catifa* (per on s'haurien importat les catifes i tapissos perses) —d'acord amb una cita de Pedro Teixeira que es fa seva Cabrera, *Dicc. de Etim.*, s. v. *alcatifa*—, més aviat la filiació etimològica serà en el sentit oposat; el fet és *qatifa* s'ajusta bé a un tipus formatiu àrab, dins una arrel molt productiva en la llengua, i pertanyent a l'àrab clàssic, val a dir que amb significats diversos i d'aplicació no evident, «collir, veremar», 'garbellar', 'pellucar',¹ però no pas inconnexos (segurament a base de la idea d'esfilagarsar el pèl de la llana o vellut, o pelar-los. Des de l'àrab el mot va passar en romànic principalment al català, si bé també esdevingué portuguès *alcatifa*, i donà les formes *alcatifa* i *alquetifa* («tapes», Nebr.) en castellà, encara que ben poc esteses en aquests idiomes, que han preferit sempre un altre arabisme, *alfombra*; *catifa* apareix també en algun text antic aragonès (1426, *BHisp.* XLVII, 448); del català va passar al sard (*BDC* x, 143). En català en temps